

Krónika – válogatás a levéltári élet híreiből

A **Magyar Nemzeti Levéltár** (MNL) 2023-ban ünnepli a III. Károly király által 1723-ban szentesített XLV. törvényt, amely Európában az elsők között – a rendek kívánságára – elrendelte, hogy az ország köziratait (*publica regni acta*) az ország levéltárában (*archivum regni*) kell elhelyezni. Az 1874-ben tudományos intézményként újrászervezett **Országos Levéltár** pedig éppen 100 éve, 1923-ban költözött be végleges otthonába, a Bécsi kapu téri levéltári palotába. A többes évforduló megünneplésére szervezett emlékév 2023. március 21-én ünnepélyes keretek között vette kezdetét. Ez alkalomból az intézmény vendégül láthatta a levéltárba látogató Novák Katalin köztársasági elnököt.

Az évfordulók alkalmából a Magyar Posta Zrt. alkalmi bélyegsort adott ki, amelynek ünnepélyes forgalomba bocsátására 2023. június 19-én került sor a levéltárban. Az emlékbélyeget két címletben bocsátották ki, azon a levéltárat alapító törvény szövege, gróf Batthyány Lajos nádor pecsétnyomója, annak a két bélyeget összekapcsoló viaszlenyomata, illetve a Bécsi kapu téri épület homlokzata és keleti oldala látható.

Ezzel párhuzamosan a *kettős évforduló alkalmából* a Magyar Nemzeti Bank emlékérmét bocsátott ki. Az érmék egyik oldalán az országláda, a másikon a központi levéltár épülete jelenik meg. Az ünnepélyes eseményre 2023. július 3-án került sor.

2023. október 25-én mutatták be a sajtó képviselőinek jelenlétében a Reisz T. Csaba címzetes főigazgató által szerkesztett A nemzet levéltára. Fejezetek az Országos Levéltár történetéből című kötetet, amely szintén a kettős évforduló előtt tiszteleg. A reprezentatív kötet mind tartalmában, mind küllemében tükrözi a levéltári munka sajátos kettős-ségét, a tradíciók és az abszolút modernitás ötvözetét. A közel 600 oldalas könyv több mint harminc kolléga együttes munkája révén születhetett meg, és azon túl, hogy részletesen és hiánypótló módon tárja fel, mutatja be a százéves épületet, a levéltár mára elfeledett, „névtelen” hőseinek is emléket állít.

A Magyar Nemzeti Levéltár emlékévben elkezdődött, illetve megvalósult projektjeiről későbbi lapszámainkban részletesen tudósítunk.

A **Magyar Egyházi Levéltárosok Egyesülete** (MELTE) 30 esztendővel ezelőtt, 1993-ban alakult meg Debrecenben. A szervező munkát Kormos László, a Tiszántúli Református Egyházkerület levéltárosa végezte, aki hathatós támogatást kapott Helmut Baiertől, a Nemzetközi Levéltári Tanács Egyházi Levéltárak Szekciójának akkori elnökétől. A megalakuláskor a jelenlévők egyöntetű akarata volt, hogy létrehozzanak egy ökumenikus alapokon működő egyházi levéltáros egyesületet.

A Magyar Egyházi Levéltárosok Egyesületének tagegyházaiban kezdetben: a római katolikus, a görögkatolikus, a református, az evangélikus, a baptista és az unitárius egyház voltak. Ez a kezdeményezés indulásától fogva kívánja gyűjteni a magyar egyházi levéltárosokat, nemcsak az anyaországban, de azon kívül is. Az ökumenikus lelkület, a nyitottság és a felelősségtudat a mai napig jellemzi az egyesület munkáját.

Az egyesület nyitott minden olyan kapcsolatra, amely elősegíti a jobb szakmai munkát, s így a hazai levéltáros egyesületek rendezvényein és munkájában is részt vesz. Alapító tagja a Nemzetközi Levéltári Tanács Egyházi Levéltárak Szekciójának, amely 1995-ben jött létre Prágában. Egyházi levéltárosok különböző országos szintű szakmai testületekbe kaptak meghívást, így az egyházi levéltárakat is érintő döntéshozatalban is jelen vannak. Az egyesület tagjai évente egyszer találkoznak szakmai vándorgyűlésükön.

Idén *harminc esztendő*s a **Magyar Felsőoktatási Levéltári Szövetség** (MFLSZ). 1993-ra Magyarországon tíz egyetemi levéltár működött, közülük nyolc Budapest tágabb régiójában. Ennek nyomán már 1992-ben javaslat született arról, hogy az ezekben működő levéltárak és dolgozóik fonják szorosabbra szakmai kapcsolataikat, alapítsanak egy levéltári szövetséget. 1993. április és május hónapokban valamennyi, a budapesti agglomerációhoz tartozó egyetem és főiskola tanácsa megtárgyalta a kérdést, s a 24 felsőoktatási intézményből 21 az azonnali csatlakozás mellett döntött. A szövetség a tagegyetemek könyvtáraival megállapodásokat írt alá, amelyben elsősorban rendezési munkák elvégzését vállalták, az intézmények pedig az elkészült segédletek, forráskiadványok megjelentetését, publikálását. A kilencvenes évek közepétől a munkálatok eredménye nyomán évente újabb és újabb egyetemi szaklevéltárak jöttek létre. A szövetség munkájának egyik legfontosabb korai eredménye egy közös magyar egyetemi levéltári fond- és állagjegyzék elkészítése és kiadása volt. Az eltelt évtizedek folyamán fokozatosan jöttek létre újabb felsőoktatási szaklevéltárak, amelyek rendre csatlakoztak a szövetséghez. Ennek eredményeképpen mára 21 tagintézmény részvételével működik az egyesület, tagjai sorában 40 főt számlál.

Idén *húsz éve* került sor a **Pécsi Tudományegyetem levéltárának megalapítására**. Az egyetem 2000-es integrációja után merült fel az intézmény létrehozásának igénye. A felsőoktatási intézmény Szenátusa 2003. november 27-i ülésén megtárgyalta és elfogadta a levéltár 2004. január 1-jével történő megalapításának tervét, a Központi Könyvtár önálló szervezeti egységként.

■

Az intézmény először az Állam- és Jogtudományi és Közgazdaságtudományi Kar Könyvtárának 2003-ban felújított épületrészében kapott ideiglenes helyet. Ide kerültek a jogelőd Magyar Királyi Erzsébet Tudományegyetem (1923–1950) anyagából rendelkezésre álló iratok, amelyeket a Baranya Megyei Levéltárból átvett anyagok tettek teljessé. Ezenkívül a Pécsi Tudományegyetem és a Janus Pannonius Tudományegyetem anyagából az Állam- és Jogtudományi Kar (1950–1999) iratai kerültek a kezdetektől a levéltárba. 2010-ben a Tudásközpontba költöző Egyetemi Könyvtár raktárhelyiségébe került a levéltár, ahol jóval nagyobb raktári kapacitással, önálló kutatóteremmel működhetett. Az iratok beszállításának gyakorisága és az iratmennyiség ezután ugrásszerűen megnőtt, jelenleg több mint 1 200 iratfolyóméternyi iratot tárolnak. Később az Egyetemi Levéltár a Mátyás király utca 15. szám alá költözött. Így jelenleg önálló épületben, az összes korábbi helyszínnél nagyobb kutatóteremben tudják fogadni az érdeklődőket és a kutatókat.

A levéltár törvényi kötelezettségein túl integráló szerepet tölt be a pécsi egyetem-történeti kutatások területén. A kutatók számára helyben használható adatbázisok, valamint kézikönyvtár áll rendelkezésre. A levéltár évente konferenciákat szervez, amely mára az egyetemi levéltárosok egyik meghatározó fórumává vált. Az egyetem története bemutatásának igényéből fakadt az Almanach projekt, amely online és nyomtatott formában is elérhető módon mutatja be a Pécsi Tudományegyetem és jogelődei oktatóit és kutatóit. A közeljövőben kerül sor a harmadik kötet megjelenésére.

A levéltár munkatársai a nagyobb évfordulók méltó megünnepléséhez is hozzájárulnak: így volt ez a középkori pécsi egyetem alapításának 650 éves jubileuma kapcsán rendezett eseménysorozat és a 2023-ban kicsúcsosodó centenáriumi programok esetében is. Utóbbi keretében egyebek között életre hívták az Iratpillanatok című projektet, amely várhatóan a centenáriumi programsorozaton túlmenően is folytatódni fog. Ennek lényege, hogy az intézményben tárolt iratokból olyan érdekes válogatást közölnek, amely az érdeklődő nem szakmabeli olvasók számára is könnyen befogadható, emellett az egyetemi kommunikáció számos formában felhasználhatja az ott közölt információkat.

■

A Veszprémi Főegyházmegyei Levéltár E-kutatás szolgáltatása a bakonyoszlói, a cseszneki, a felsőörsi, a kiscsőbői, a paloznaki, a tekenyei, a zalakoppányi, a zalaszentgróti és a zalaudvarnoki plébániák levéltárakban újonnan elhelyezett, kutatási korlátozás alá nem eső anyakönyveinek fényképeivel *bővült*. Az újonnan elérhető képek száma 13 251, ezzel az intézmény által szolgáltatott képek száma átlépte a félmilliót.

■

Idén tartotta meg 705. ülését a *Kitaibel Pál Természettudományi Asztaltársaság* Sopronban. Az összejövetelen szó esett a társaság értékes *jegyzőkönyveinek és dokumentumainak elhelyezéséről* a **Soproni Egyetem Központi Levéltárában**. Ezt követően Sági

Éva levéltárvezető tartott prezentációt az intézmény honlapján digitalizált formában, aznaptól elérhető jegyzőkönyvekről, amelyek az 1934 és 1993 közötti 419 ülés emlékeit tartalmazzák.

Együttműködési megállapodást írt alá Cseh Gergő Bendegúz, az **Állambiztonsági Szolgálatok Történelmi Levéltárának** (ÁBTL) főigazgatója és Barbara Stelzl-Marx, a **Ludwig Boltzmann Intézet** igazgatója 2023. június 6-án Grazban. Az öt évre szóló megállapodás keretében közös konferenciákra és kutatási projektek megvalósítására kerül majd sor az Ausztriában tartózkodó magyar emigránsok és menekültek, az illegális határátlépések és a Vasfüggöny áldozatai, valamint a magyar állambiztonsági szervek ausztriai tevékenysége kapcsán.

A *Levéltárak Nemzetközi Hetében* idén már negyedik alkalommal rendezte meg a *celjei Történelmi Levéltár* és *Ieper Város Levéltára* azt a közös európai projektet, amelynek eredménye mindig egy-egy speciális, elektronikus és nyomtatott formában is megjelenő, izgalmas tematika köré szervezett kiállításanyag. 2023-ban – a nemzetközi közbeszédben is fókuszban lévő energiaproblémák nyomán – az elektromosság témáját választották vezérfonal gyanánt a vállalkozás koordinátorai, amelyhez 17 ország archívumai válogattak dokumentumokat gyűjteményeikből. Az **MNL Bács-Kiskun Vármegyei Levéltára**, elfogadva az együttműködési meghívást, harmadszor képviseli az eseményen a magyar levéltáros szakmát.

A **Pécsi Egyházmegye** és a *Dakovačko-osječka Nadbiskupija (Diakóvár-Eszéki Főegyházmegye)* közötti, határokon átívelő, gyümölcsöző együttműködés keretében *bővült az E-archivumban* kutatható plébániák anyaga, mégpedig négy espereskerület plébániáival, amely plébániák egyházigazgatásilag 1923-ig a Pécsi Egyházmegyéhez tartoztak. Az anyagok általánosságban 1920-ig érhetőek el mind az anyakönyvek, mind az egyéb források esetében.

A **Kalocsai Főegyházmegyei Levéltár** 2023. június 12-én újabb 26 ezer képfelvétellel *bővítette E-kutatás, Matricula-Historia-online szolgáltatásának* építés-felszerelés anyagát. Így összességében 180 ezer képfelvétel kutatható 182 plébánia-lelkészség építési-felújítási munkáiról (templomok, plébániaépületek, kápolnák, temetők, kálváriák, útszéli keresztetek stb.), valamint azok felszereléséről (harangok, orgonák, oltárok, képek, szobrok, liturgikus tárgyak-öltözetek stb.), elsősorban az 1867–1945 közötti időszakból. A fentiekén túl a levéltár online szolgáltatása további több mint 65 ezer plébániai iratanyagról készült képfelvétellel is bővült. A képanyag a Kalocsa-Bácsi Főegyházmegye 37 plébániájának 1867–1945 közötti iratairól készült.

2023. június 22-én Szabó Csaba és Rózsa Dávid, a **Magyar Nemzeti Levéltár** és az **Országos Széchényi Könyvtár** (OSZK) főigazgatói *együttműködési megállapodást kötöttek* a Szovjet táborok magyar foglyai adatbázis bővítésére, a Magyar Hadifogoly Híradó digitalizálására, valamint digitális forráskiadványok készítésére vonatkozóan, amelyeket az OSZK Digitális Bölcsészeti Központja által működtetett Digitális Bölcsészeti Platform tesznek majd közzé.

A *Veszprém–Balaton Európa Kulturális Fővárosa 2023* programot lebonyolító Veszprém–Balaton 2023 Zrt. által a komplex kulturális-művészeti projektek támogatására kiírt pályázaton a Magyar Nemzeti Levéltár *Veszprémi Térkép-vándor* című projektje 45 000 000 Ft támogatást nyert 2021-ben. A projekt megvalósítása 2022 eleje óta folyik. Az **MNL Veszprém Vármegyei Levéltár**ában Veszprém város történetének feltárása érdekében folyó szakmai munka eredményét rövidesen online formában ismerhetik meg az érdeklődők.

Az intézmény munkatársai elvégezték az iratok kiválogatását, digitalizálását, az adatbázishoz szükséges adattartalom értelmezését és történeti feldolgozását. Az adatbázis informatikai fejlesztésén az MNL által biztosított fejlesztő csapat dolgozik. A Térkép-vándor applikációt a VEB 2023 Zrt. munkatársai készítik.

A Térkép-vándor a nemzetközi és hazai szakmai körökben évek óta jelenlévő új város-történeti szemléletmódot, illetve annak újszerű, digitális megjelenítési formáját igyekszik veszprémi keretek között megvalósítani. A készítő a feldolgozás folyamán a város-történetet alulról építkezve közelítették meg, a város egykori térbeli szerkezetét alapul véve mikroszinten dolgozzák fel a mindenkori városlakókról és az épületekről rendelkezésre álló információkat.

A Térkép-vándor alapját Veszprém város történeti magjának 1857–1947 közötti utca- és házszerkezete képezi. Az adatbázisban a korabeli házjegyzékekből és házösszeírásokból származó információkat, az utcák, házak és háztulajdonosok legfontosabb adatait digitalizált, interaktív, többretegű történeti térképeken jelenítik meg. A fejlesztők három időmetszet alaptérképét (1857, 1927, 1947) készítették el a kataszteri felmérések térképeiből (1856, 1927, 1940/50) és az átnézeti térképekből (1927, 1947). A házakhoz, telkekhez kapcsolva válogatott levéltári források digitális másolatait is elhelyezték az adatbázisban. Így a levéltár őrizetében lévő több ezer középület- és lakóház-tervrajz, telekjegyzőkönyv, korabeli fotó között is böngészhetnek majd a helytörténet iránt érdeklődő veszprémiek és a Veszprémbe érkező vendégek.

Budapest Főváros Levéltára a szakmai kapcsolatok fejlődése és a tudományos munka összehangolása érdekében *együttműködési megállapodást kötött* a bosznia-hercegovinai **Brčko körzet levéltárával** és a **Gül Baba Türbéje Örökségvédő Alapítvánnyal**.

Egy évszázaddal ezelőtt, 1923. július elején jelent meg a **Levéltári Közlemények** első – kettős – száma. Szakmai körökben már régóta tervezték egy levéltári szaklap beindítását, de az I. világháború és az azt követő évek gazdasági viszonyai a kiadás finanszírozását lehetetlenné tették. Klebelsberg Kuno még belügyminiszterként az évtizedekig mostoha sorsú **Országos Levéltár** tudományos intézmény jellegét azzal is erősítette, hogy a folyóirat anyagait biztosította. A lap fő profilját kezdetben az Országos Levéltár, a fővárosi és a vidéki, illetve a külföldi levéltárak magyar anyagának ismertetése, közzététele, a bel- és külföldi levéltári kutatások eredményeinek leírása, a levéltárak tudományos és adminisztratív ügyeinek bemutatása képezte. A megszűnt Történelmi Tár (1878–1911) örökébe lépve pedig a diplomatika, a heraldika, a genealógia és a jogtörténet tárgykörébe tartozó cikkeket is megjelentetett, tehermentesítve ezáltal a Századokat. A **Levéltári Közlemények** 1947 és 1953 között szünetelt, ezért idén a 100 éve alapított folyóirat 94. évfolyama vehető kézbe.

2023. július 13-án immár 22. alkalommal került sor a Central and Eastern European Society of Koreanologists tudományos konferenciájára a CEESOK, a szülői Chung-Ang Egyetem, a **Magyar Nemzeti Levéltár** és az Eurázsia Alapítvány együttműködésében. A rangos nemzetközi tanácskozásnak az MNL Pest Vármegyei Levéltára adott otthont A koreai tanulmányok jelene és jövője Közép- és Kelet-Európában címmel. Ezt követően került sor az *együttműködési megállapodás* ünnepélyes aláírására a Magyar Nemzeti Levéltár Kelet-Ázsiai Kutatóközpontja és a **Chung-Ang Egyetem Külföldi Tanulmányok Intézete** között.

■

Az **Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára** állami szaklevéltárként mindig kiemelt feladatának tekintette – az általa őrzött iratanyag szakszerű kezelése, valamint az információs kárpótlás keretében hozzá forduló állampolgárok kérelmeinek gyors ügyintézése mellett – a tudományos kutatás elősegítését.

Az itt őrzött iratanyag ma Magyarország egyik legkutatottabb forrásaegyüttese: évente több száz kutató több millió oldalnyi iratanyagot tanulmányoz át. A már digitalizált és digitálisan anonimizált iratanyag azonban sokáig csak a levéltár épületében, lokálisan volt elérhető. Az intézmény 2020. december 14-én indította el az e-kutatás néven ismertté vált szolgáltatását, amellyel a magyar levéltárak közül elsőként tették lehetővé, hogy a digitalizált iratok egy részét már online is elérhessék a kutatók.

2023. július 17-étől tovább *bővült az e-kutatási szolgáltatás*: a kutatási kérelmeket ügyfélkapus azonosítást követően, immár online is be lehet nyújtani. Ennek köszönhetően a kutatók a kutatási kérelem beadásától egészen az iratanyag megismeréséig és az esetleges másolatok kifizetéséig minden mozzanatot az interneten keresztül végezhetnek.

■

A **Magyar Nemzeti Levéltár** és az **Osztrák Állami Levéltár** között immár évek óta létezik digitalizálási együttműködési megállapodás. Ennek keretében a bécsi magyar levéltári delegátus koordinálásával évről-évre több tízezer oldalnyi dokumentum digitalizálására kerül sor. A képek egy része a megállapodás értelmében online is elérhető. Az elmúlt évek európai mértékkel is kiemelkedő eredményei (az Udvari Kamara 1531–1762 közötti, és az Udvari Haditanács 1556–1768 közötti mutató- és lajstromkönyvei online közzététele) után *újabb nagy mennyiségű magyar vonatkozású dokumentumhoz* férnek hozzá az érdeklődők a világhálón. Az Udvari Kamara 1763 és 1855 közötti magyar, erdélyi és bánáti vonatkozású irataihoz tartozó korabeli mutató- és lajstromkönyvek, közel 130 000 oldala vált elérhetővé. A közel 3800 doboznyi 18-19. századi hungarika irathoz tartozó segédkönyvek segítségével válik még könnyebben kutathatóvá a korabeli Magyarország, Erdély és a Temesi Bánság gazdaság- és társadalomtörténete.

■

2023 júliusában *nyugdíjba vonult Várady Zoltán*, az **MNL Tolna Vármegyei Levéltárának** igazgatója, aki egy bő évtizeden át vezette az intézményt.

■

2023. szeptember 1-jétől **Arany Krisztina**, az **MNL Országos Levéltárának** főlevéltárosa váltja Oross Andrást a Haus-, Hof- und Staatsarchivban a *magyar levéltári delegátusi* tisztségben.

■

Az MNL Győr-Moson-Sopron Vármegyei Győri Levéltárának irányítását 2023. szeptember 1-jétől **Oross András** korábbi bécsi levéltári delegátus vette át.

Újabb öt évre, 2028-ig meghosszabbították **Boross István** igazgatói státuszát az MNL Veszprém Vármegyei Levéltára élén.

Huszár Imre vízépítő mérnök és *Belányi Tamás* építészmérnök irataival gazdagodott a **Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Levéltárának** iratanyaga.

Huszár Imre (1892–1957) műegyetemi oklevélszerzését követően, 1914-től évekig tanársegédként, adjunktusként, illetve megbízott előadóként oktatott. Egyetemi pályafutása során vízépítéstani tankönyvet is írt. Tudását a gyakorlatban is kamatoztatta, részt vett többek között az isztambuli tengeri kikötő tervezésében 1918-ban, 1924-ben pedig főmérnöki kinevezést kapott. Karrierje csúcsára akkor ért, amikor 1925 januárjában a Szigetközi Ármentesítő Társulat megválasztotta igazgató-főmérnökévé. Munkái mellett is jutott ideje arra, hogy számos országban tegyen tanulmányutat. 1948-ban ugyan nyugdíjazását kérte, de ezt követően is vállalt megbízásokat.

Az építészmérnökként végzett Belányi Tamás (1928–2023) életében a II. világháború utáni időszak, egészen pontosan az 1956-os forradalom és szabadságharc hozott döntő fordulatot. Bár az akkor már tanársegédként dolgozó építész hagyatékának tanúsága szerint nem vett részt aktívan az eseményekben, az ország elhagyása mellett döntött. Jugoszláviába, majd Ausztriába, onnan pedig a Német Szövetségi Köztársaságba emigrált. Évekig Braunschweigben dolgozott építészként, majd kivándorolt az Amerikai Egyesült Államokba. Ott tovább képezte magát, az IBM-nél dolgozott évtizedekig, majd már nyugdíjasként az egyetemi szférában is tevékenykedett oktatóként. Csak a rendszerváltozást követően tért haza.

Az elmúlt rendszer titkosszolgálati tevékenységének feltárásáról és az **Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára** létrehozásáról szóló 2003. évi III. törvény 2017-es módosításával a törvényalkotó új feladatot jelölt ki a levéltár részére: az ÁBTL feltárja, nyilvántartja és gyűjti, illetve másolatban beszerzi a magyar vonatkozású külföldi állambiztonsági anyagokat.

2022-ben a Moldovai Köztársaság megkapta a tagjelölti státuszt az Európai Uniótól, így számára is belátható közelségbe került az EU-csatlakozás. Az ezzel párhuzamosan zajló társadalmi átalakulások részeként a moldovai levéltárak is megnyitották kapuikat a nagyközönség előtt, illetve intenzív nemzetközi kapcsolatépítésbe kezdtek. Így tett az **ANA (Agenției Naționale a Arhivelor – Nemzeti Levéltári Ügynökség)** is, amelyhez idén kerültek át a Moldáv Szovjet Szocialista Köztársaság (Republica Sovietică Socialistă Moldovenească) területén működő titkosszolgálati szervek, illetve erőszakszervezetek tevékenységének megismerését lehetővé tevő iratok.

Az ÁBTL helyszíni feltáró munka révén magyar vonatkozású iratállományra bukkant a dossziékban, amelyekben főleg az 1944-45-ben elhurcolt magyar állampolgárok adatait őrzik. Az irategyüttesben több ezer olyan magyar személy adatai találhatóak, akik Chişinău II. világháború utáni újjáépítésében vehettek részt, illetve itt lelhetők fel a később kivégzett magyarok KGB-s vizsgálati iratai is. Ezen anyagok nélkülözhetetlen forrásnak számítanak a Szovjetunióba hurcolt magyarok sorsának pontosabb nyomon követéséhez.

A most megkötött megállapodás a jövőben esetlegesen előkerülő dossziéokra is vonatkozik, hiszen az ANA folyamatosan vesz át iratokat a jelenlegi iratőrztől, a Moldovai Köztársaság Hírszerző és Biztonsági Szolgálatától.

2023 októberében *elhunyt Réfi Veronika Budapest Főváros Levéltára* munkatársa. Réfi Veronika 1978 decemberében született. 2017 óta dolgozott az intézményben. Munkáját mindig pontosan, precízen, alázattal végezte. Segítőkézségét mindenki ismerte. Magyar nyelv és irodalom szakos bölcsész diplomáját a szegedi József Attila Tudományegyetemen szerezte 2006-ban. Hamvas Béla válságfelfogása az 1930-as években írt esszéi alapján című diplomamunkája társadalomtörténeti érdeklődéséről tanúskodott. A levéltárban és azt megelőzően a Nyugdíjfolyósító Igazgatóságnál és a Magyar Államkincstárnál is folyamatosan képezte magát, 2008-ban szerzett társadalombiztosítási szervező diplomát a szegedi egyetem Állam és Jogtudományi Karán. A nonprofit szektor szerepe az elöregedés által okozott problémák megoldásában című diplomamunkája a szociális kérdések iránti elkötelezettségét tükrözi. A levéltár Munkavállalói Tanácsában is ezért vállalt szerepet, amelyben sokak meglegedésére tevékenykedett.

2023. október 3-án a **Veritas Történetkutató Intézet és Levéltár** részéről Szakály Sándor főigazgató, míg **Győr Megyei Jogú Város Levéltára** részéről Bagi Zoltán Péter igazgató intézmények közötti *együttműködési szerződést* kötött.

A *Titkosrendőrségi Iratok Kezeléséért Felelős Állami Hatóságok Európai Hálózatának* (röviden: Network) szokásos éves összejövetelét október 16–18. között, a Bundesarchiv szervezésében Berlinben tartották. A 15 years of European Network – New Tasks, new strategies című tanácskozáson az **Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára** képviselőtében Cseh Gergő Bendegúz főigazgató és Papp István, a Tudományos Főosztály vezetője vett részt.

Az évfordulóra való tekintettel az idej tanácskozás fókuszába a szervezet jövőjével kapcsolatos elképzelések kerültek. Megerősítették a Network mint konzultációs fórum fontosságát, több online megbeszélés tartását szorgalmazták, illetve javasolták a levéltáros/informatikus kollégák szakmai gyakorlatának kiterjesztését is. A Bundesarchiv és az észth Rahvusarhiiv digitalizációs programjának megismerése kapcsán a tanácskozá-

son résztvevők egyeztettek a digitálisan elérhető iratállományok folyamatos bővítéséről és egyben a mesterséges intelligencia által kínált lehetőségekről is.

A konferencián bemutatták a szervezet új, lengyelek által fejlesztett honlapjának terveit, és felvetődött egy kelet- és közép-európai közös állambiztonsági szótár létrehozása is. Döntés született egy közös vándorkiállításról, amely a könnyűzene állambiztonsági megfigyelését mutatja be, és amelynek grafikai munkálatait az ÁBTL koordinálja majd.

2023. október 23-án **Oláh Tamás** az **MNL Borsod-Abaúj-Zemplén Vármegyei Levéltára** Sátoraljaújhelyi Fiókleveztára osztályvezetője szakmai munkájáért *Sátoraljaújhely Város Önkormányzata Közzszolgálati Díjában* részesült.

Kiemelkedő szakmai munkássága elismeréseként *Ember Győző-díjat* vehetett át november 3-án a Magyar Nemzeti Levéltár Bécsi kapu téri palotájában **Fiziker Róbert** az **MNL Országos Levéltára** munkatársa.

2023. november elején *elhunyt dr. Á. Varga László* **Budapest Főváros Levéltára** nyugalmazott főigazgatója. Á. Varga László 1948. szeptember 7-én született Biharkeresztesen. Történelem–földrajz szakos egyetemi diplomáját a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen szerezte 1973-ban. Bölcsészdoktori címét ugyanott védte meg 1985-ben. 1973 és 1982 között a Heves Megyei Levéltárban segédlevéltárosként, majd levéltárosként, 1982–1999-ben a Nógrád Megyei Levéltár igazgatójaként dolgozott.

Már ekkor kitűnt azzal, hogy tevékenysége túllépett a megye határain: országos léptékben igyekezett gondolkodni és tenni. Nem csupán a levéltáros társadalom szakmai szerveződésének volt egyik motorja, de alapítói közé tartozott a Hajnal István Kör Társadalomtörténeti Egyesületnek is, amelynek 1992-ig titkári tisztét is ellátta. A rendszer-váltás éveiben ő irányította azt a számos kollégát megmozgató munkát, amely a vidéki Magyarország '56-os dokumentumainak összegyűjtését tűzte ki célul. Nemcsak a hazai levéltárak közötti együttműködésnek volt fáradhatatlan koordinálója és szervezője, hanem a határon túlra szakadt magyar levéltári anyag feltárásának, az ezen iratok elérhetőségét, kutatását segítő fondjegyzékek elkészítésének, kiadásának is. 2000–2010 között az Önkormányzati Levéltárak Tanácsának volt az elnöke. 1999–2013 között főigazgatóként vezette Budapest Főváros Levéltárát. Ezekben az években zajlott az intézmény Teve utcai épületének felépítése és átadása, az iratanyag betelepítésének komplex művelete. Irányításával indult el az Urbs Magyar Várostörténeti Évkönyv kiadása és a kétévenkénti országos várostörténeti konferenciák sora. Munkássága elismeréseként 2004-ben Pauler Gyula-díjat, 2008-ban Széchényi Ferenc-díjat, 2016-ban Bószé Sándor-díjat kapott.

(Á. Varga Lászlóról következő számunkban fogunk hosszabban megemlékezni.)

Világi Dávid